

V I Lenin

Resultaten av diskussionen om självbestämmandet

I nummer 2 av Budbäraren (Vorbote nr 2, april 1916), Zimmerwaldvänsterns marxistiska tidskrift, publicerades teser för och emot nationernas självbestämmande, undertecknade av redaktionen för vårt centralorgan, Sotsial-Demokrat, och av redaktionen för den polska socialdemokratiska oppositionens organ, Gazeta Robotnicza. Läsaren finner här ovan ett omtryck av de första och en översättning av de andra teserna. Det är väl första gången denna fråga ställs så vittomfattande på den internationella arenan: i den diskussion, som Rosa Luxemburg, Karl Kautsky och de polska "niepodległościowcy" (anhängare av Polens oberoende, PPS), vilka representerade tre olika åsikter, förde i den tyska marxistiska tidskriften Die Neue Zeit för tjugo år sedan, 1895-96, inför den internationella socialistiska kongressen i London 1896, handlade det bara om Polen. Sedan dess har, såvitt vi känner till, frågan om självbestämmandet diskuterats någotsånär systematiskt endast av nederländare och polacker. Låt oss hoppas, att Budbäraren skall lyckas föra diskussionen av denna nu så aktuella fråga framåt bland briter, amerikaner, fransmän, tyskar och italienare. Den officiella socialismen, representerad såväl av direkta anhängare av "sina egna" regeringar – plechanoviterna, David & Co – som av de maskerade försvararna av opportunisten – kautskyanerna (inklusive Axelrod, Martov, Tjcheidze m fl) – har ljugit så till den milda grad i denna fråga, att det under mycket lång tid blir ofrånkomligt, att man å ena sidan försöker hålla tyst och undvika en diskussion och att å andra sidan arbetarna kräver att få "direkta svar" på de "förbaskade frågorna". Vi skall försöka att löpande hålla läsarna informerade om meningsstriden mellan socialisterna i utlandet.

För oss ryska socialdemokrater har frågan alldeles speciell vikt; denna diskussion är en fortsättning på diskussionen 1903 och 1913; under kriget har frågan framkallat ett visst vankelmod i tänkandet bland medlemmar i vårt parti; den har skärpts genom de förslagna försök så kända ledare för det gvozdevska eller chauvinistiska arbetarpartiet som Martov och Tjcheidze gjort att kringgå sakens kärna. Det är därför nödvändigt att dra åtminstone de första resultaten av den diskussion som inletts på den internationella arenan.

Som framgår av teserna ger oss våra polska kamrater ett direkt svar på några av våra argument, exempelvis om marxism och proudhonism. Men i de flesta fallen svarar de oss inte direkt, utan indirekt, genom att ställa sina påståenden mot våra. Låt oss granska både deras indirekta och direkta svar.

1. Socialism och nationernas självbestämmande

Vi har påstått, att det skulle vara ett förräderi mot socialismen att avstå från att genomföra nationernas självbestämmande under socialismen. Svaret till oss är, att "självbestämmanderätten inte är tillämplig på ett socialistiskt samhälle". Det är en grundläggande meningsskiljaktighet. Vad är då orsaken till den?

"Vi vet", invänder våra opponenter, "att socialismen kommer att avskaffa varje slag av nationellt förtryck, eftersom den avskaffar de klassintressen som leder till det ..." Vad har detta resonemang om de *ekonomiska* förutsättningarna för att avskaffa det nationella förtrycket, vilka för länge sedan är kända och obestridliga, att göra med en tvist om en av formerna för det *politiska* förtrycket, nämligen om kvarhållande med våld av en nation inom en annan nations statsgränser? Detta är ju inget annat än ett försök att undvika politiska frågor! Och de fortsatta resonemangen gör oss ännu mer övertygade om att denna bedömning är riktig:

”Vi har inga skäl att anta, att nationen i ett socialistiskt samhälle kommer att existera som en ekonomisk och politisk enhet. Med all sannolikhet kommer den endast att existera som en kulturell och språklig enhet, eftersom den territoriella uppdelningen av en socialistisk kulturkrets, i den mån en sådan kommer att bestå, kan ske endast enligt produktionens behov och dessutom frågan om en sådan uppdelning givetvis inte kommer att avgöras av enskilda nationer var för sig och i besittning av full egen suveränitet (såsom ”självbestämmanderätten” kräver) utan kommer att *bestämmas gemensamt* av alla berörda medborgare ...”

De polska kamraterna tycker så mycket om det sista argumentet, om gemensamt bestämmande i stället för *själv*bestämmande att de upprepar det *tre gånger* i sina teser! Men detta oktiabristernas och reaktionens argument blir inte socialdemokratiskt av att ofta upprepas. Ty alla reaktionärer och borgare tillerkänner nationer, som med våld hålls kvar inom den givna statens gränser, rätten att ”gemensamt bestämma” statens öde i ett gemensamt parlament. Även Wilhelm II tillerkänner belgarna rätten att ”gemensamt bestämma” det tyska imperiets öde i ett gemensamt tyskt parlament.

Våra opponenter bemödar sig att kringgå just det som är omtvistat, nämligen det som uteslutande ställts till diskussion – rätten till avskiljande. Detta skulle vara lustigt, om det inte vore så sorgligt!

I vår allra första tes sägs, att de förtryckta nationernas frigörelse förutsätter en dubbel omdaning på det politiska området: 1) nationernas fullständiga likaberättigande. Detta är inte omtvistat och det gäller endast det som äger rum inom en stat; 2) frihet till politiskt avskiljande. Detta gäller fastställandet av de statliga gränserna. *Endast* detta är omtvistat. Och det är just detta som våra opponenter tiger om. De vill inte reflektera vare sig om de statliga gränserna eller ens om staten som sådan. Detta är ett slags imperialistisk ekonomism i stil med den gamla ekonomismen 1894-1902, som argumenterade så här: kapitalismen har segrat, *därför* är politiska frågor meningslösa. Imperialismen har segrat, *därför* är politiska frågor meningslösa! En sådan opolitisk teori är i grunden fientlig mot marxismen.

I sin Kritik av Gotha-programmet skrev Marx: ”Mellan det kapitalistiska och det kommunistiska samhället ligger en period av det enas revolutionära omdaning till det andra. Den motsvaras också av en politisk övergångsperiod, vars stat inte kan vara något annat än *proletariatets revolutionära diktatur*.” Hittills har denna sanning varit odiskutabel för socialister och den innehåller erkännandet av att *staten* kommer att existera ända tills den segerrika socialismen utvecklats till fullständig kommunism. Bekant är Engels’ sentens om statens *bortdöende*. I den allra första tesen har vi avsiktligt understrukt, att demokratin är en statsform, som ävenledes kommer att dö bort, då staten dör bort. Och så länge våra opponenter inte ersatt marxismen med någon ny, ”ickestatlig” ståndpunkt, så är deras argumentation falsk från början till slut.

I stället för att tala om staten (och *följaktligen* om fastställandet av dess *gränser!*) talar de om ”en socialistisk kulturkrets”, dvs väljer avsiktligt ett uttryck som är till den grad obestämt, att alla frågor om staten stryks ut! Resultatet blir en löjlig tautologi: om det inte finns någon stat, så finns det naturligtvis inte heller någon fråga om dess gränser. Då är också hela det demokratisk-politiska programmet obehövt. Inte heller kommer det att finnas någon republik, när staten ”dör bort”,

I de artiklar, som vi nämnde i tes 5 (fotnoten), anförde den tyske chauvinisten Lensch ett intressant citat ur Engels’ arbete Po och Rhen. Engels säger där bl a, att ”de stora och livsdugliga europeiska nationernas” gränser under en historisk utveckling, som slukat en rad små och icke livsdugliga nationer, i allt större utsträckning fastställts genom befolkningens ”språk och sympatier”. Dessa gränser betecknar Engels som ”naturliga”. Så var fallet under den progressiva kapitalismens epok, i Europa från ungefär 1848 till 1871. Nu *bryter* den reaktionära, imperialistiska kapitalismen allt oftare *ner* dessa demokratiskt fastställda gränser.

Alla tecken tyder på att imperialismen kommer att ge sin efterföljare, socialismen, i arv *mindre* demokratiska gränser och en rad annexioner i Europa och i andra världsdelar. Kan det antas, att den segerrika socialismen, när den återupprättar och över hela linjen genomför absolut fullständig demokrati, kommer att avstå från att *demokratiskt* fastställa statens gränser och ignorera befolkningens ”sympatier”? Man behöver bara ställa dessa frågor för att klart se att våra polska kolleger glider ner från marxism till imperialistisk ekonomism.

De gamla ekonomisterna, som gjorde marxismen till en karikatyr, lärde arbetarna, att ”bara det ekonomiska” var viktigt för marxisterna. De nya ekonomisterna tror antingen att den segerrika socialismens demokratiska stat kommer att existera utan gränser (i stil med ett ”förnimmelsekomplex” utan materia) eller att gränserna kommer att fastställas ”endast” enligt produktionens behov. I verkligheten kommer dessa gränser att fastställas demokratiskt, dvs enligt befolkningens vilja och ”sympatier”. Kapitalismen gör våld på dessa sympatier och gör det därmed ännu svårare att föra nationerna närmare varandra. Genom att organisera en produktion *utan* klassförtryck, genom att säkra välstånd för alla medlemmar i staten ger socialismen *fritt spelrum* åt befolkningens ”sympatier” och underlättar just på grund härav och påskyndar i gigantisk skala att nationerna närmar sig varandra och smälter samman.

För att läsaren skall kunna ta igen sig något från den tunga och klumpiga ekonomismen skall vi anföra ett resonemang från en socialistisk författare, som står utanför vår dispyt. Denne författare är Otto Bauer, som också har sin ”svaga punkt” – ”kulturell-nationell autonomi” – men resonerar mycket riktigt i en del mycket viktiga frågor. I § 29 av sin bok *Den nationella frågan och socialdemokratin* exempelvis har han absolut riktigt konstaterat, att *imperialistisk* politik döljs med nationell ideologi. I § 30, *Socialismen och nationalitetsprincipen*, säger han:

”Men aldrig någonsin kommer ett sådant [socialistiskt] samhälle att kunna inkludera hela nationer, som inte vill tillhöra det. Föreställ er att folkmassorna är i full besittning av nationell kultur, är utrustade med rättigheter att delta i lagstiftning och självförvaltning och dessutom beväpnade – hur skulle sådana nationer kunna tvingas att underkasta sig ett främmande samhälle, som de inte vill tillhöra? All statlig makt vilar på vapenmakt. Men den nuvarande folkarmén är, på grund av den skickliga mekanismen, fortfarande ett maktverktyg i händerna på en person, familj eller klass på precis samma sätt som riddarhären och legohären var det i gångna tider. Men hären i ett socialistiskt samhälles demokratiska gemenskap, vilken består av högkultiverade människor, som i verkstäderna inte längre lyder kommando från en främmande makt och som i staten i full utsträckning deltar i lagstiftning och förvaltning, är inte längre någon självständig makt utan ingenting annat än det beväpnade folket självt. Därmed försvinner varje möjlighet till en främmande nations herravälde.”

Det är riktigt. Under kapitalismen är det omöjligt att avskaffa det nationella (och överhuvudtaget det politiska) förtrycket. För detta *krävs* att klasserna avskaffas, dvs att socialism införs. Men även om socialismen baserar sig på ekonomin, inskränker den sig inte alls enbart till ekonomi. En grund – socialistisk produktion – krävs för att avskaffa det nationella förtrycket, men på denna grund krävs *dessutom* en demokratisk statsorganisation, en demokratisk armé osv. Genom att omvandla kapitalism till socialism skapar proletariat *möjligheten* att helt avskaffa det nationella förtrycket; denna möjlighet blir *verklighet* ”endast” – ”endast!” – när demokratin genomförs helt på alla områden, inklusive att statens gränser fastställs enligt befolkningens ”sympatier”, inklusive att full frihet till avskiljande finns. Och detta kommer i sin tur att tjäna som en grund för att *i praktiken* helt avskaffa de minsta nationella friktioner, den minsta nationella misstro, för att snabbare föra nationerna närmare varandra och sammansmälta dem, vilket kommer att slutföras genom att staten *dör bort*. Detta är marxismens teori, vilken de polska kollegerna av misstag avlägsnat sig från.

2. Är demokrati ”genomförbar” under imperialism?

De polska socialdemokraternas gamla polemik mot nationernas självbestämmande bygger helt på argumentet, att det är ”ogenomförbart” under kapitalismen. Redan 1903 gjorde vi iskraiter”

narr av detta argument i 2:a RSDAP-kongressens programkommission och sade, att det upprepade den karikatyr på marxismen som ekonomisterna (osaliga i åminnelse) hade sysslat med. I våra teser uppehöll vi oss särskilt utförligt vid detta fel och just på denna punkt, som bildar den teoretiska grunden för hela tvisten, är det som de polska kamraterna inte har velat (eller inte har kunnat?) besvara *ett enda* av våra argument.

Att bevisa att självbestämmandet är en ekonomisk omöjlighet skulle fordra en sådan ekonomisk analys som vi använder för att bevisa att det är ogenomförbart att förbjuda maskiner eller att införa arbetspengar osv. Ingen har ens försökt att göra en sådan analys. Ingen kommer att påstå, att det lyckats att i något enda land ”som undantag” under kapitalismen införa ”arbetspengar” på sätt det lyckats ett litet land att som undantag under den mest otyglade imperialismens era genomföra det ogenomförbara självbestämmandet och att göra detta även utan krig och revolution (Norge 1905).

Överhuvudtaget är den politiska demokratin endast en av de möjliga (även om den teoretiskt är den normala för den ”rena” kapitalismen) *formerna* för överbyggnaden över kapitalismen. Såsom fakta visar, utvecklar sig både kapitalism och imperialism under *alla slags* politiska former och underordnar dem *alla* under sig. Det är därför teoretiskt grundfalskt att tala om att *en* av demokratins former och *ett* av dess krav är ”ogenomförbara”.

Att de polska kollegerna inte besvarar dessa argument föranleder oss att anse diskussionen avslutad på denna punkt. För åskådlighetens skull så att säga har vi gjort det mycket konkreta påståendet, att det vore ”löjligt” att förneka att Polens återupprättande nu är ”genomförbart” beroende på strategiska och andra aspekter av det nuvarande kriget. Något svar kom inte!

De polska kamraterna har helt enkelt *upprepat* ett klart oriktigt påstående (§ II.), när de säger, att ”i frågor om anslutning av främmande territorier åsidosätts en av den politiska demokratins former; det öppna våldet avgör ... Kapitalet kommer aldrig att överlåta åt folket att avgöra frågan om sina statliga gränser ...” Som om ”kapitalet” kan ”överlåta åt folket” att välja sina ämbetsmän, imperialismens tjänare! Eller som om *överhuvudtaget* något slags stora avgöranden av viktiga demokratiska frågor, exempelvis om republik i stället för monarki, om milis i stället för stående armé, vore tänkbara utan ”öppet våld”. Subjektivt vill de polska kamraterna ”fördjupa” marxismen, men de lyckas inte alls med det. *Objektivt* är deras fraser om ogenomförbarhet opportunistiska, ty tyst förutsätts, att detta är ”ogenomförbart” utan en rad revolutioner, på samma sätt som en *hel* demokrati, *alla* dess krav överhuvudtaget är ogenomförbara under imperialismen.

Endast en gång, i själva slutet på § II, 1, i resonemanget om Elsass, har de polska kollegerna lämnat den imperialistiska ekonomismens ståndpunkt, gett ett konkret svar på en fråga om en av demokratins former och inte kommit med en allmän hänvisning till ”det ekonomiska”. Och just detta visade sig vara oriktigt! Det vore ”partikulärt, odemokratiskt”, skriver de, om enbart elsassarna utan att fråga fransmännen skulle ”påtvinga” dem att Elsass anslöts till Frankrike, ehuru en del av Elsass var tyskorienterad och detta hotade att medföra krig!!! En alltigenom lustig villervalla: självbestämmande förutsätter (detta är självklart och vi har speciellt understrukit detta i våra teser) frihet till *avskiljande* från den förtryckande staten; att tala om att *anslutning* till den givna staten förutsätter *dess* samtycke är ”inte brukligt” i politiken, lika litet som det är att i ekonomin tala om kapitalistens ”samtycke” till att erhålla profit eller arbetarens att erhålla lön! Det är löjligt att tala om detta.

Skall man vara marxistisk politiker, så måste man, då man talar om Elsass, angripa de tyska socialistiska skurkarna för att de inte kämpar för frihet för Elsass att avskilja sig; man måste angripa de franska socialistiska skurkarna för att de sluter fred med den franska bourgeoisin, som vill ansluta hela Elssas med våld, och såväl de ena som de andra för att de tjänar ”sitt”

lands bourgeois och fruktar en separat stat, även om den är liten; man måste visa hur de socialister, som erkänner självbestämmandet, skulle lösa denna fråga på några veckor utan att gå emot elsassarnas vilja. Att i stället resonera om den förfärliga faran av att de franska elsassarna ”kommer att tvinga” sig på Frankrike är verkligen en pärla.

3. Vad är annexion?

Denna fråga ställde vi alldeles bestämt i våra teser (§ 7). De polska kamraterna besvarade den *inte*: de *kringgick* den genom att med eftertryck deklarerade 1) att de är emot annexioner och 2) genom att förklara varför de är det. Det är otvivelaktigt mycket viktiga frågor. Men det är frågor av *annat slag*. Om vi någotsånär vinnlägger oss om att våra principer skall vara teoretiskt genomtänkta, om att de skall vara klart och tydligt formulerade, så kan vi inte *kringgå* frågan om vad annexion är, eftersom detta begrepp förekommer i vår politiska propaganda och agitation. Men kringgår denna fråga i en diskussion kolleger emellan, kan det bara tolkas som ett uppgivande av ståndpunkten.

Varför har vi ställt denna fråga? Vi förklarade detta genom att ställa den. Därför att ”en protest mot annexioner inte är något annat än erkännande av självbestämmanderätten”. Annexionsbegreppet omfattar vanligen 1) våldsbegreppet (anslutning med våld), 2) begreppet förtryck av en annan nation (anslutning av ett ”*främmande*” område osv) och – ibland – 3) begreppet kränkning av status quo. Detta påpekade vi i teserna och detta vårt påpekande har inte kritiserats.

Man kan fråga sig om socialdemokrater överhuvudtaget kan vara emot våld? Naturligtvis inte. Vi är alltså inte mot annexioner därför att de innebär våld utan av någon annan anledning. Lika litet kan socialdemokrater vara för status quo. Hur man än må vrida och vända sig kan man inte komma ifrån slutsatsen, att annexion innebär att en nations *självbestämmande kränks*, att en stats *gränser* upprättas *i strid med befolkningens vilja*.

Att vara emot annexioner *innebär* att vara för självbestämmanderätten. Att vara ”emot varje nations kvarhållande med våld inom en given stats gränser” (vi använde avsiktligt *också* denna, lätt ändrade formulering av samma tanke i § 4 av våra teser, och de polska kamraterna *svarade oss alldeles* klart på detta genom att i början av sin § I, 4 förklara att de är ”emot kvarhållande av förtryckta nationer med våld inom en annekterande stats gränser”) är *detsamma* som att vara för nationernas självbestämmande.

Vi vill inte tvista om ord. Om det finns ett parti, som säger i sitt program (eller i en för alla bindande resolution – formen spelar ingen roll), att det är emot annexioner*, mot kvarhållande av förtryckta nationer med våld inom dess stats gränser, så förklarar vi att vi i princip är helt ense med detta parti. Det vore absurt att insistera på *ordet* ”självbestämmande”. Och om det finns personer i vårt parti, som vill i denna anda ändra ord, formuleringen i vårt partiprogram § 9, så skall vi anse att meningsskiljaktigheten med *sådana* kamrater alls inte är principiell!

Det enda som betyder något är att våra paroller är politiskt klara och teoretiskt genomtänkta.

I muntliga diskussioner om denna fråga – vars vikt särskilt nu, i samband med kriget, inte bestrids av någon – har vi mött följande argument (vi har inte hittat det i pressen): *en protest* mot ett visst ont innebär inte nödvändigtvis ett erkännande av ett positivt begrepp, som utesluter det onda. Argumentet är klart ohållbart och därför har det uppenbarligen inte heller återgetts någonstans i pressen. Om ett socialistiskt parti förklarar, att det är ”emot en förtryckt

* Karl Radek formulerade detta som ”mot gamla och nya annexioner” i en av sina artiklar i Berner Tagwacht.

nations kvarhållande med våld inom en annekterande stats gränser”, så *förpliktar* sig detta parti *däri*genom att *avstå* från kvarhållande *med våld*, då det kommer till makten.

Vi tvivlar inte för ett ögonblick på att om Hindenburg i morgon vinner en halv seger över Ryssland och att det som uttryck för denna halva seger uppstår (i samband med Storbritanniens och Frankrikes önskan att något försvaga tsarismen) en ny polsk stat, vilket är helt ”genomförbart” med tanke på kapitalismens och imperialismens ekonomiska lagar, och om den socialistiska revolutionen sedan i övermorgon segrar i Petrograd, Berlin och Warszawa, så kommer den polska socialistiska regeringen, liksom den ryska och den tyska, att avstå från ”kvarhållande med våld” av exempelvis ukrainarna ”inom den polska statens gränser”. Om medlemmar av Gazeta Robotniczas redaktion kommer att ingå i denna regering, kommer de otvivelaktigt att offra sina ”teser” och därigenom vederlägga ”teorin” att ”självbestämmanderätten inte är tillämplig på det socialistiska samhället”. Om vi trodde annorlunda, skulle vi inte sätta en kamratlig diskussion med Polens socialdemokrater på dagordningen utan en skoningslös kamp mot dem som chauvinister.

Låt oss anta, att jag går ut på gatan i vilken europeisk stad som helst och avger en offentlig ”protest”, som jag sedan upprepar i tidningar, mot att det inte är tillåtet för mig att köpa en människa som slav. Det är ställt utom tvivel att man med rätta kommer att betrakta mig som slavägare, som anhängare av slaveriprincipen eller slaverisystemet, vilket ni vill. Att mina sympatier för slaveriet getts en negativ protestform och inte en positiv (”jag är för slaveriet”) kommer inte att lura någon. En politisk ”protest” är *helt* likvärdig med ett politiskt program, detta är så uppenbart att man känner sig på något sätt pinsamt berörd av att behöva förklara det. I varje fall är vi fast övertygade om att vi åtminstone inte kommer att möta någon protest från Zimmerwaldvänstern – vi talar inte om Zimmerwaldgruppen som helhet, då Martov och andra kautskyaner ingår i den – om vi säger, att det i Tredje internationalen inte kommer att finnas plats för personer, som kan ge sig till att skilja en politisk protest från ett politiskt program, att ställa det ena mot det andra osv.

Utan att vilja tvista om ord tillåter vi oss att uttrycka en fast förhoppning om att de polska socialdemokraterna snart skall söka officiellt formulera ett eget förslag om att § 9 skall strykas ur vårt partiprogram (som också är *deras*) och även ur internationals program (resolutionen från Londonkongressen 1896) liksom *sin egen* definition av relevanta politiska tankar om ”gamla och nya annexioner” och om ”kvarhållande med våld av en förtryckt nation inom en annekterande stats gränser”.

Låt oss gå över till nästa fråga.

4. För eller mot annexioner?

I § 3 av första delen av sina teser förklarar de polska kamraterna alldeles bestämt, att de är emot alla annexioner. Tyvärr möter vi i § 4 av samma del påståenden, som måste anses vara annexionistiska. Denna paragraf inleds med följande – hur skall det uttryckas mildast? – underliga sats:

”Utgångspunkten för socialdemokratins kamp mot annexioner, mot förtryckta nationers kvarhållande med våld inom en annekterande stats gränser är *förkastande av varje fosterlandsförsvar* [kursiv av författarna], som under imperialismens era är ett försvar av den egna bourgeoisins rättigheter att förtrycka och plundra andra folk ...”

Vad är detta? Hur skall det förstås?

”Utgångspunkten för kamp mot annexioner är förkastande av *varje* fosterlandsförsvar ...” Men som ”fosterlandsförsvar” kan ju betecknas och har hittills varit *vedertaget* att beteckna varje nationellt krig och varje nationellt uppror! Vi är emot annexioner *men* ... vi menar med

detta, att vi är emot annekterades krig *för* sin frigörelse från dem, som har annekterat; vi är emot de annekterades uppror för att frigöra sig från dem, som annekterat! Är inte detta ett annexionistiskt påstående?

Tesernas författare motiverar sitt ... underliga påstående med att ”under imperialismens era” är fosterlandsförsvaret ett försvar av den egna bourgeoisins rättigheter att förtrycka andra folk. Men detta är riktigt *endast* beträffande ett imperialistiskt krig, dvs ett krig *mellan* imperialistiska makter eller, maktgrupper, då *båda* krigförande sidorna inte bara förtrycker ”andra folk” utan också för krig *för att avgöra* vem som skall förtrycka andra folk *mera!*

Författarna tycks inte alls ställa frågan om ”fosterlandsförsvaret” på samma sätt som vårt parti. Vi förkastar ”fosterlandsförsvaret” i ett *imperialistiskt* krig. Det har absolut klart sagts både i manifestet från vårt partis centralkommitté och i bernresolutionerna, omtryckta i broschyren Socialismen och kriget, som kom ut både på tyska och på franska. Vi framhöll detta två gånger också i våra teser (fotnoterna till § 4 och § 6). Författarna till de polska teserna tycks förkasta fosterlandsförsvaret *överhuvudtaget*, dvs *även i ett nationellt krig*, eftersom de kanske anser nationella krig *omöjliga* ”under imperialismens era”. Vi säger ”kanske”, därför att de polska kamraterna *inte* har uttryckt denna åsikt i sina teser.

Denna åsikt är klart uttryckt i den tyska Internationalegruppens teser och i Juniusbroschyren, vilken vi behandlar i en särskild artikel. Låt oss som tillägg till det där sagda anmärka, att ett annekterat områdes eller lands nationella uppror mot det annekterande landet kan kallas just uppror men inte krig (vi har hört denna invändning och anför den därför, även om vi inte uppfattar denna terminologiska tvist som en seriös sådan). I varje fall dristar sig knappast någon att förneka, att det annekterade Belgien, Serbien, Galizien och Armenien kommer att kalla sitt uppror mot dem som annekterat dem för ”fosterlandsförsvaret” och *att göra det med rätta*. Det verkar som om de polska kamraterna är *emot* ett sådant uppror av det skälet, att det i dessa annekterade länder *också* finns en bourgeois, som också förtrycker andra folk eller rättare sagt kan förtrycka, ty frågan gäller endast ”dess *rätt* att förtrycka”. Ett givet krig eller ett givet uppror skall alltså inte bedömas efter dess *verkliga* sociala innehåll (en förtryckt nations kamp mot en förtryckande för sin frigörelse) utan efter en för närvarande förtryckt bourgeois förverkligande av dess ”*rätt* att förtrycka”. Ifall t ex Belgien 1917 annekteras av Tyskland och 1918 gör uppror för att frigöra sig, så kommer de polska kamraterna att vara mot upproret av det skälet, att den belgiska bourgeoisin har ”rätt att förtrycka andra folk”!

Det finns inget marxistiskt eller ens revolutionärt i detta resonemang. För att inte förråda socialismen *måste* vi stödja *varje* uppror mot vår huvudfiende, bourgeoisin i de stora staterna, såvitt detta inte är ett uppror av en reaktionär klass. Avstår vi från att stödja annekterade områdens uppror, blir vi – objektivt – annexionister. Just ”under imperialismens era”, som är den uppstående sociala revolutionens era, kommer proletariatet idag med särskild energi att stödja annekterade områdens uppror för att i morgon eller samtidigt angripa den ”stora” maktens bourgeois, som håller på att försvagas genom detta uppror.

De polska kamraterna går dock ännu längre i sin annexionism. De är inte bara emot annekterade områdens uppror, de är emot *allt slags* återupprättande av deras oberoende, även om det sker fredligt! Hör bara:

”Socialdemokratin, som inte tar det minsta ansvar för konsekvenserna av imperialismens förtryckarpolitik och som bekämpar dem på det starkaste sätt, *förespråkar på intet sätt att nya gränspålar skall upprättas i Europa eller att de som rivits ner av imperialismen skall återupprättas.*” (Kursiv av författarna)

Idag har ”gränspålar” mellan Tyskland och Belgien, mellan Ryssland och Galizien ”rivits ner av imperialismen”. Och den internationella socialdemokratin skall vara emot att de överhuvudtaget återställs, hur detta än sker? År 1905, ”under imperialismens era”, då Norges

autonoma storting proklamerade avskiljande från Sverige och ett Sveriges krig mot Norge, som predikades av de svenska reaktionärerna, inte kom till stånd beroende såväl på de svenska arbetarnas motstånd som på den internationella imperialistiska situationen, borde socialdemokratin ha varit emot Norges avskiljande, ty detta innebar otvivelaktigt ”upprättande av nya gränspålar i Europa”!!

Detta är redan direkt, öppen annexionism. Den behöver inte vederläggas, den vederlägger sig själv. Inget enda socialistiskt parti kommer att besluta sig för att inta en sådan ställning: ”Vi är emot annexioner överhuvudtaget, men för Europa sanktionerar vi annexioner eller tolererar dem, när de nu väl en gång skett ...”

Det enda vi behöver uppehålla oss vid är de teoretiska orsakerna till det fel som har lett våra polska kamrater till en så alldeles uppenbar – ”omöjlighet”. Längre fram skall vi tala om att det är omotiverat att göra undantag för ”Europa”. Följande två satser ur teserna klargör de andra orsakerna till felet:

”Där imperialismens hjul har rullat fram över och krossat en redan bildad kapitalistisk stat försiggår i det imperialistiska förtryckets brutala form den politiska och ekonomiska koncentration av den kapitalistiska världen, som förbereder socialismen.”

Detta rättfärdigande av annexioner är inte marxism utan struveism. De ryska socialdemokrater, som minns 1890-talet i Ryssland, känner väl till denna manöver att vanställa marxismen, som är gemensam för herrarna Struve, Cunow, Legien & Co. I en annan av de polska kamraternas teser (II, 3) läser vi följande om de tyska struveisterna, de socialimperialisterna:

... (Parollen om självbestämmande) ”ger socialimperialisterna möjlighet att bevisa denna parolls illusoriska karaktär och därmed framställa vår kamp mot det nationella förtrycket som historiskt sett oberättigad sentimentalitet och undergräva proletariatets förtroende för att det socialdemokratiska programmet är vetenskapligt motiverat ...”

Detta betyder, att författarna anser, att de tyska struveisternas ståndpunkt är ”vetenskaplig”! Vi gratulerar.

En ”småsak” slår dock sönder detta förvånande argument, som hotar att visa att lenscherna, cunowarna och parvusarna har rätt mot oss: det är att lenscherna på sitt sätt är konsekventa och Lensch i nummer 8 och 9 av den chauvinistiska tyska Die Glocke – vi citerade avsiktligt dessa nummer i våra teser – *samtidigt* söker bevisa både att parollen om självbestämmande är ”vetenskapligt omotiverad” (de polska socialdemokraterna ansåg tydligen *denna* Lenschs argumentation vara ovederlägglig, vilket framgår av det av oss anförda resonemanget i deras teser ...) och att parollen mot annexioner är ”vetenskapligt omotiverad”!!

Ty Lensch förstod utmärkt väl den enkla sanning vi påpekade för de polska kollegerna, som inte ville svara på vårt påpekande: det finns ingen skillnad, ”vare sig ekonomisk eller politisk” eller överhuvudtaget logisk, mellan ett ”erkännande” av självbestämmandet och en ”protest” mot annexioner. Om de polska kamraterna anser, att lenschernas argument mot självbestämmandet är ovederläggliga, så måste ett *faktum* erkännas; lenscherna riktar *alla* dessa argument också mot kampen mot annexioner.

Det teoretiska fel, som ligger till grund för våra polska kollegers alla resonemang, har lett dem därtill att de har blivit *inkonsekventa annexionister*.

5. Varför är socialdemokratin emot annexioner?

Från vår ståndpunkt är svaret klart: därför att en annexion kränker nationernas självbestämmande eller m a o är en form av nationellt förtryck.

Från de polska socialdemokraternas synpunkt måste det *särskilt* klargöras varför vi är emot annexioner och dessa klarlägganden (I, 3 i teserna) trasslar ofrånkomligen in författarna i en rad nya motsägelser.

De anför två argument för att ”rättfärdiga” varför vi är emot annexioner (trots lenscharnas ”vetenskapligt motiverade” argument). Det första:

... Mot påståendet, att annexioner i Europa är nödvändiga för att militärt säkerställa en segerrik imperialistisk stat, ställer socialdemokratien upp det faktum, att annexioner endast skärper antagonismerna och därigenom ökar krigsfaran ...”

Detta är ett otillräckligt svar till lenscharna, ty deras huvudargument är inte att annexioner är militärt nödvändiga utan att de är *ekonomiskt* progressiva och innebär en koncentration under imperialismen. Logiken lyser här med sin frånvaro, ifall de polska socialdemokraterna i samma andetag anser att en *sådan* koncentration är progressiv, genom att vägra att i Europa återställa de av imperialismen nedrivna gränspålar, och är *emot* annexioner.

Vidare. *Vilka* krig är det som faran ökar för genom annexioner? Inte imperialistiska, ty de uppstår av andra orsaker; de viktigaste antagonismerna i det nuvarande imperialistiska kriget är obestridligen antagonismerna mellan Storbritannien och Tyskland, mellan Ryssland och Tyskland. Dessa antagonismer har inget med annexioner att göra. Det är risken för *nationella* krig och nationella uppror som har ökat. Men hur kan man dels förklara att nationella krig ”under imperialismens era” är *omöjliga*, dels tala om ”risken” för nationella krig? Det är ologiskt.

Det andra argumentet:

Annexioner ”skapar en klyfta mellan proletariatet i den härskande och den förtryckta nationen” ...
 ”proletariatet i den förtryckta nationen skulle förena sig med sin bourgeois och se en fiende i den härskande nationens proletariat. I stället för att proletariatet för en internationell klasskamp mot den internationella bourgeoisin, skulle proletariatet splittras och ideologiskt korrumpas ...”

Vi instämmer helt i dessa argument. Men är det logiskt att beträffande samma fråga samtidigt föra fram argument, som utesluter varandra? I § 3 av del I av teserna finner vi de anförda argumenten, som i annexioner ser en *splittring* av proletariatet, men härnäst, i § 4, sägs det, att man i Europa måste vara emot annullering av redan företagna annexioner och vara för att ”arbetarmassorna i de förtryckta och förtryckande nationerna skolas till solidarisk kamp”. Ifall annullering av annexioner är reaktionär ”sentimentalitet”, *går det inte* att argumentera så, att annexioner skapar en ”klyfta” mellan ”proletariatet” och ”splittring” av det utan då måste i stället annexioner betraktas som en betingelse för att proletariatet i olika nationer skall *föras närmare* varandra.

Vi säger: för att vi skall vara i stånd att genomföra den socialistiska revolutionen och störta bourgeoisin, måste arbetarna sluta sig fastare samman och denna fasta sammanslutning främjas av kampen för självbestämmande, dvs mot annexioner. Vi förblir konsekventa. Men de polska kamraterna, som anser att de europeiska annexionerna ”inte kan annulleras” och att nationella krig är ”omöjliga”, slår sig själva, när de kämpar ”mot” annexioner just med argument som *utgår* från de nationella krigen! Just med argument av det slaget, att annexioner *försvårar* att olika nationers arbetare kommer varandra närmare och sammansmälter!

Med andra ord: för att göra invändningar mot annexioner måste de polska socialdemokraterna hämta argument från ett teoretiskt bagage, som *de själva* i princip förkastar.

Detta framgår ännu åskådligare av frågan om kolonierna.

6. Kan man ställa kolonierna mot "Europa" i denna fråga?

I våra teser sägs det, att kravet på koloniernas omedelbara frisläppande är lika "ogenomförbart" (dvs är ogenomförbart utan en rad revolutioner och saknar fasthet utan socialism) under kapitalismen som nationernas självbestämmande, folkets val av ämbetsmän, den demokratiska republiken osv, och å andra sidan att kravet på koloniernas frisläppande inte innebär något annat än "erkännande av nationernas självbestämmande".

De polska kamraterna har inte besvarat ett enda av dessa argument. De har försökt göra skillnad mellan "Europa" och kolonierna. Men beträffande Europa blir de inkonsekventa annexionister genom att vägra annullering av annexioner, när de väl en gång företagits. Beträffande kolonierna däremot proklamerar de det obetingade kravet "Bort från kolonierna!".

De ryska socialisterna måste kräva "Bort från Turkestan, Chiva, Buchara osv", men det påstås att de hemfaller åt "utopism", "ovetenskaplig sentimentalitet" osv, om de kräver samma frihet att avskilja sig för Polen, Finland, Ukraina osv. De brittiska socialisterna måste kräva "Bort från Afrika, Indien och Australien" men inte från Irland. Vad är de teoretiska grunderna för en skillnad som är så uppenbart oriktig? Denna fråga kan inte kringgås.

Den främsta "grunden" för motståndarna till självbestämmande är "ogenomförbarheten". Hänvisningen till "ekonomisk och politisk koncentration" uttrycker samma idé något nyanserat.

Det är klart, att koncentration *också* sker genom anslutning av kolonier. Tidigare bestod den ekonomiska skillnaden mellan kolonierna och de europeiska folken – åtminstone majoriteten av de sistnämnda – i att kolonierna drogs in i utbytet av varor men ännu inte i den kapitalistiska *produktionen*. Imperialismen ändrade detta. Imperialismen innebär bl a export av *kapital*. Den kapitalistiska produktionen flyttas allt snabbare över till kolonierna. Det går inte att lösgöra dem från beroendet av det europeiska finanskapitalet. Från militär synpunkt, liksom med tanke på expansion (utvidgning), är koloniernas avskiljande som allmän regel genomförbart endast under socialismen men under kapitalismen endast som undantag eller genom en hel rad av revolutioner och uppror såväl i kolonierna som i moderländerna.

Större delen av de beroende nationerna i Europa är kapitalistiskt mer utvecklade än i kolonierna (fast inte alla: undantag utgör albanerna och Rysslands många minoriteter). Men det är just detta som framkallar ett större motstånd mot nationellt förtryck och annexioner! Det är just därför som kapitalismens utveckling under alla politiska förhållanden, också vid avskiljande, är *mer tryggad* i Europa än i kolonierna ... "Där står kapitalismen fortfarande", säger de polska kamraterna om kolonierna (I, 4), "inför uppgiften att självständigt utveckla produktivkrafterna ..." Detta är ännu tydligare i Europa: kapitalismen i Polen, Finland, Ukraina och Elsass utvecklar otvivelaktigt produktivkrafterna starkare, snabbare och självständigare än i Indien, Turkestan, Egypten och andra rena kolonier. I varuproduktionens samhälle är varken någon självständig eller överhuvudtaget någon som helst utveckling möjlig utan kapital. I Europa har de beroende nationerna både *eget kapital* och möjlighet att lätt skaffa sig kapital under de mest olika betingelser. Kolonierna har inget eller praktiskt taget inget *eget kapital* och under finanskapitalets förhållanden kan de inte skaffa det på annat sätt än genom politisk underkastelse. Vad innebär då, med hänsyn till allt detta, kravet på att kolonierna skall frisläppas omedelbart och ovillkorligt? Är det inte klart, att det är avsevärt "mer utopiskt" i den vulgära, karikerat "marxistiska" innebörd av ordet "utopi", som det används av herrar som Struve, Lensch, Cunow och tyvärr i deras efterföljd också av de polska kamraterna? Med "utopism" förstås här varje avvikelse från det kalkborgerligt invanda, bl a från allt revolutionärt. Men revolutionära rörelser av *alla* slag – däribland de nationella – är

under europeiska förhållanden mer möjliga, genomförbara, ihärdiga, medvetna och svårare att besegra än i kolonierna.

Socialismen, säger de polska kamraterna (I,3), ”blir i stånd att ge de utvecklade folken i kolonierna *osjälvisk kulturell hjälp utan att härska över dem*”. Alldeles riktigt. Men vad finns det för skäl att tro, att en stor nation, en stor stat, som går över till socialism, inte blir i stånd att attrahera en liten förtryckt nation i Europa genom ”osjälvisk kulturell hjälp”? Just den frihet att avskilja sig, som de polska socialdemokraterna ”ger” kolonierna, kommer att attrahera de små, men kulturellt högtstående och politiskt *anspråksfulla*, förtryckta nationerna i Europa till ett förbund med stora socialistiska stater, ty under socialismen kommer en stor stat att betyda så och så många arbetstimmar mindre om dagen, så och så mycket mer lön om dagen. De arbetande massorna, som frigör sig från bourgeoisins ok, kommer av alla krafter att *eftersträva* ett förbund och en sammansmältning med de stora och avancerade socialistiska nationerna för att erhålla denna ”kulturella hjälp”, bara gårdagens förtryckare inte kränker en länge förtryckt nations högt utvecklade demokratiska självaktning, bara den får likhet på alla områden, däribland i det statliga uppbyggnadsarbetet, i experimentet att bygga upp en ”egen” stat. Under kapitalismen innebär detta ”experiment” krig, isolering, avskildhet och snäv egoism hos de privilegierade små nationerna (Nederländerna, Schweiz). Under socialismen kommer de arbetande massorna själva inte någonstades av rent ekonomiska, ovannämnda motiv att samtycka till avskildhet, utan mångfalden i politiska former, friheten att utträda ur staten och experimentet med det statliga uppbyggnadsarbetet – allt detta blir, tills staten i alla dess former dör bort, grundvalen för ett rikt kulturellt liv och garantin för att nationerna frivilligt skall snabbare närma sig varandra och sammansmälta.

Genom att de polska kamraterna skiljer ut kolonierna och ställer dem i motsats till Europa råkar de in i en motsägelse, som omedelbart raserar hela deras felaktiga argumentation.

7. Marxism eller proudhonism?

För en gångs skull bemöter de polska kamraterna vår hänvisning till Marx’ inställning till Irlands avskiljande inte indirekt utan direkt. Vari består då deras invändning? Hänvisningarna till Marx’ ståndpunkt 1848-71 har enligt dem ”inte det minsta värde”. Detta ovanligt ilska och bestämda uttalande motiveras med att Marx ”samtidigt” motsatte sig ”tjeckernas, sydslavernas m fl:s” oavhängighetssträvanden.

Motiveringen är så ilsken just därför att den är så ohållbar. Enligt de polska marxisterna var Marx helt sonika en virrpanna, som ”samtidigt” sade motsatta saker! Detta är helt oriktigt och är inte alls marxism. Just kravet på ”konkret” analys, som de polska kamraterna ställer men *själva inte tillämpar*, förpliktar oss att undersöka om inte Marx’ olika inställning till olika konkreta ”nationella” rörelser emanerade ur *en och samma* socialistiska världsåskådning.

Som bekant var Marx anhängare av Polens oberoende med tanke på den *europeiska* demokratins intressen i dess kamp mot tsarismens makt och inflytande – man kan säga: mot dess allmakt och dominerande reaktionära inflytande. Att denna ståndpunkt var riktig bekräftades på det mest åskådliga sätt och de facto 1849, då den ryska livegna hären krossade det nationella befrielseupproret och revolutionärt demokratiska upproret i Ungern. Sedan dess och fram till Marx’ död, ja även senare, till 1890, då det förelåg en risk för att tsarismen i förbund med Frankrike skulle utkämpa ett reaktionärt krig mot ett *ickeimperialistiskt* och nationellt oberoende Tyskland, var Engels först och främst och mest för kamp mot tsarismen. Det var därför och endast därför som Marx och Engels var emot tjeckernas och sydslavernas nationella rörelse. En enkel hänvisning till vad Marx och Engels skrev 1848-49 kommer att visa var och en, som verkligen är intresserad av marxismen och inte bara vill vifta bort den,

att Marx och Engels den gången gjorde en klar och bestämd *skillnad* mellan ”hela reaktionära folk”, vilka tjänade som ”ryska förposter” i Europa, och ”de revolutionära folken”: tyskar, polacker och ungrare. Detta är faktum. Och det påpekades *den gången otvivelaktigt* riktigt: år 1848 kämpade de revolutionära folken för frihet, vars huvudfiende var tsarismen, medan tjeckerna osv verkligen var reaktionära folk, tsarismens förposter.

Vad säger oss då detta konkreta exempel, som måste analyseras konkret, om man vill vara marxismen trogen? Enbart detta: 1) att intressena att frigöra några stora och mycket stora folk i Europa står över intressena hos de små nationernas befrielse och 2) att kravet på demokrati inte får betraktas isolerat utan måste betraktas i alleuropeisk måttstock – man måste nu säga världsmåttstock.

I övrigt säger det ingenting. Det innehåller inte den minsta vederläggning av den elementära socialistiska princip, som polackerna glömmer och som Marx *alltid* var trogen: ett folk, som förtrycker andra, kan inte frigöra sig självt. Om den konkreta situation, som Marx stod inför under den epok då tsarismen hade ett dominerande inflytande i den internationella politiken, upprepas exempelvis i den formen, att några folk börjar en socialistisk revolution (såsom en borgerligt demokratisk revolution började 1848 i Europa), medan *andra* folk kommer att vara den borgerliga reaktionens främsta stöttor, så måste vi även vara för ett revolutionärt krig mot dem, för att ”krossa” dem, för att alla deras förposter skall förstöras, vilka små nationella rörelser som än må framträda här. Följaktligen får vi inte alls förkasta några exempel på Marx’ taktik – detta skulle innebära att predika marxism i ord men att förkasta den i handling – utan måste analysera dem konkret och dra ovärderliga lärdomar för framtiden. Demokratins enskilda krav, däribland självbestämmandet, är ingenting absolut, utan en *liten del* av den allmändemokratiska (nu allmänsocialistiska) *världs*rörelsen. Det är möjligt att delen i enskilda konkreta fall strider mot helheten och då måste den förkastas. Det är möjligt, att den republikanska rörelsen i ett land endast är ett redskap för andra länders klerikala eller finansiell-monarkistiska intriger; i så fall får vi inte stödja den ifrågavarande, konkreta rörelsen, men det vore löjligt att av detta skäl kasta ut republikparollen ur den internationella socialdemokratins program.

Hur har den konkreta situationen förändrats mellan perioderna 1848-71 och 1898-1916 (jag tar imperialismens viktigaste milstolpar som en period: från det spansk-amerikanska imperialistiska kriget till det europeiska imperialistiska kriget)?

Tsarismen har uppenbarligen och obestriddligen upphört att vara reaktionens främsta värn, för det första därför att den stöds av det internationella finanskapitalet, särskilt det franska, och för det andra på grund av 1905. Den gången gav systemet med stora nationalstater – Europas demokratier – demokrati och socialism åt världen trots tsarismen.* Marx och Engels levde inte fram till imperialismen. Nu har det uppstått ett system med några få (5-6) ”stora” imperialistiska makter, som var och en förtrycker andra nationer, och detta förtryck är en av orsakerna till att kapitalismens fall försenas på konstlad väg och till att opportunist och socialchauvinism på konstlad väg stöds i de imperialistiska nationer som härskar över världen. Den gången var den västeuropeiska demokratin, som befriade mycket stora nationer, emot

* Rjazanov har i Granbergs *Arkiv för socialismens historia* (1916, I) publicerat en mycket intressant artikel av Engels om den polska frågan, skriven 1866. Engels framhåller, att proletariatet måste erkänna de stora europeiska nationernas politiska oberoende och ”självbestämmande” (right to dispose of itself) och konstaterar absurditeten i ”nationalitetsprincipen” (särskilt dess bonapartistiska tillämpning), dvs att varje liten nation likställs med dessa stora. ”Vad Ryssland beträffar”, säger Engels, ”förtjänar det nämnas bara som innehavare av en väldig mängd stulen egendom [dvs förtryckta nationer] som måste återlämnas på räkenskapsens dag.” Både bonapartismen och tsarismen *utnyttjar* de små nationella rörelserna *till sin fördel*, mot den europeiska demokratin.

tsarismen, som utnyttjade enskilda små nationella rörelser i reaktionära syften. Idag står ett *förbund* mellan den tsaristiska imperialismen och den avancerade kapitalistiska, europeiska imperialismen, baserat på deras allmänna förtryck av en rad nationer, mot det socialistiska proletariatet, som är splittrat dels i chauvinister, ”socialimperialister”, dels i revolutionärer.

Sådan är den konkreta förändringen av läget, vilken ignoreras av de polska socialdemokraterna trots deras löfte att vara konkreta! Härur emanerar den konkreta förändringen i *tillämpningen* av samma socialistiska principer: *den gången* gällde det främst att kämpa ”mot tsarismen” (och mot vissa små nationella rörelser som *den* utnyttjade i antidemokratisk riktning) och för de till de stora nationerna hörande revolutionära folken i väst. *Idag* gäller det främst att kämpa mot de imperialistiska makternas, den imperialistiska bourgeoisins och socialimperialisternas upprättade enhetsfront, *för* användning av *alla* nationella rörelser mot imperialismen för den socialistiska revolutionens syften. Ju *renare* proletariatets kamp mot den allmänna imperialistiska fronten nu är, desto aktuellare och uppenbarare blir den internationalistiska principen: ”Ett folk, som förtrycker andra, kan inte frigöra sig självt.”

På grund av sin doktrinära uppfattning av den sociala revolutionen ignorerade proudhonisterna Polens internationella roll och viftade bort de nationella rörelserna. Precis lika doktrinärt uppträder de polska socialdemokraterna, som *slår sönder* den internationella kampfronten mot socialimperialisterna genom att de (objektivt) hjälper de sistnämnda med sin vacklan i frågan om annexionerna. Ty det är just den proletära kampens internationella front som har ändrats beträffande de små nationernas konkreta ställning: *den gången* (1848-71) hade de små nationerna betydelse som potentiella bundsförvanter antingen till den ”västliga demokratin” och de revolutionära folken eller till tsarismen; nu (1898-1914) har de små nationerna mist denna betydelse; de är en av grogrunderna till ”stormaktsnationernas” parasitism och följaktligen deras socialimperialism. Det viktiga är inte om en femtiondel eller en hundradel av de små nationerna kommer att befria sig före den socialistiska revolutionen utan det viktiga är, att proletariatet under den imperialistiska epoken, beroende på objektiva orsaker, har delats upp i två internationella läger, av vilka det ena har korruperats genom de smulor som faller från stormaktsbourgeoisins bord – bl a genom den dubbla eller tredubbla utsugningen av de små nationerna – medan det andra inte kan befria sig självt utan att befria de små nationerna, utan att fostra massorna i en antichauvinistisk, dvs antiannexionistisk anda, dvs i ”självbestämmandets” anda.

Denna sida av saken, den viktigaste, ignorerar de polska kamraterna, som *inte* betraktar sakerna från den under imperialismens epok centrala ståndpunkten, inte med tanke på det internationella proletariatets två läger.

Här följer ytterligare några åskådliga exempel på deras proudhonism: 1) inställningen till det irländska upproret 1916, som det skall talas om längre fram; 2) uttalandet i teserna (II, 3, slutet av § 3) om att parollen om den socialistiska revolutionen ”inte bör döljas av något”. Det är just en djupt antimarxistisk idé, att parollen om den socialistiska revolutionen kan döljas genom att den *förbinds* med en konsekvent revolutionär ståndpunkt i alla frågor, bl a den nationella frågan.

De polska socialdemokraterna anser, att vårt program är ”nationalreformistiskt”. Må man jämföra dessa två praktiska förslag: 1) för autonomi (de polska teserna III, 4) och 2) för frihet till avskiljande. Det är ju i detta och enbart i detta som våra program skiljer sig åt! Och är det inte klart, att det är just det första och inte det andra som är reformistiskt? Reformistisk är en förändring, som inte undergräver grundvalarna för den härskande klassens makt utan endast är en eftergift av denna klass samtidigt som dess herravälde bevaras. En revolutionär förändring

undergräver maktens grundval. Ett reformistiskt nationellt program avskaffar *inte alla* privilegier för den härskande nationen, skapar *inte* fullständigt likaberättigande, undanröjer *inte allt* nationellt förtryck. En ”autonom” nation har inte samma rättigheter som en ”härskande” nation; de polska kamraterna skulle inte ha kunnat undgå att märka detta, om de inte obestående hade uraktlåtit (liksom våra gamla ekonomister) att analysera de *politiska* begreppen och kategorierna. Det autonoma Norge åtnjöt som en del av Sverige den mest vidsträckta autonomi till 1905, men det hade inte samma rättigheter som Sverige. Blott dess fria avskiljande ådagalade *i handling* dess likaberättigande och bevisade det (och låt oss tillägga inom parentes att det var just detta fria lösgörande som skapade basen för ett fastare, mer demokratiskt närmande, baserat på lika rättigheter). Så länge Norge endast var autonomt, hade den svenska aristokratin ett extra privilegium, och detta privilegium ”försvagades” inte (det är reformismens väsen att det *försvagar* det onda men inte förintar det) utan *undanröjdes helt* genom avskiljandet (vilket är det viktigaste kriteriet på ett programs revolutionära karaktär).

I förbigående sagt: autonomi som reform skiljer sig i princip från friheten att avskilja sig som revolutionär åtgärd. Det är ställt utom tvivel. Men som alla känner till är en reform ofta i praktiken endast ett steg i riktning mot revolution. Det är just autonomi som gör det möjligt för en nation, som med våld kvarhålls inom en given stats gränser, att definitivt konstituera sig som nation, att samla, lära känna och organisera sina krafter, att välja det lämpligaste ögonblicket för en *deklaration* – i ”norsk” anda: vi, det autonoma parlamentet i den eller den nationen eller i det eller det området, förklarar, att kejsaren över alla ryssar upphört att vara polsk kung osv. Mot detta ”invänds” vanligen: sådana frågor avgörs genom krig och inte genom deklarerationer. Det är riktigt: i det övervägande flertalet fall genom krig (liksom frågorna om stora staters styrelseform i det överväldigande flertalet fall avgörs endast genom krig och revolutioner). Det skadar dock inte att tänka över om en sådan ”invändning” mot ett revolutionärt partis politiska program är logisk. Är vi motståndare till krig och revolutioner *för* det som är rättvist och nyttigt för proletariatet, *för* demokrati och socialism?

”Men vi kan inte vara för ett krig mellan stora folk, för att 20 miljoner människor skall slaktas för en problematisk frigörelse av en liten nation med en befolkning på kanske 10-20 miljoner!” Naturligtvis inte! Men det betyder inte, att vi slänger ut den fullständiga nationella jämställdheten ur vårt program; det betyder, att demokratins intressen i ett land måste underordnas demokratins intressen i *flera och alla* länder. Låt oss anta, att det mellan två stora monarkier finns en liten monarki, vars småkung genom släktskap och andra band är ”lierad” med monarkerna i de båda grannländerna. Låt oss vidare anta, att utropande av republik i det lilla landet och fördrivande av dess monark i praktiken skulle innebära krig mellan de båda stora grannländerna för att återinsätta en eller annan monark i det lilla landet. Det råder inget tvivel om att hela den internationella socialdemokratin, liksom den verkligt internationalistiska delen av socialdemokratin i det lilla landet, i detta fall *skulle vara emot att monarkin ersattes av republik*. Att en monarki ersätts av republik är inte något absolut, utan ett av de demokratiska kraven, underordnat demokratins intressen (och naturligtvis ännu mer intressena hos det socialistiska proletariatet) som helhet. Ett sådant fall skulle med all sannolikhet inte framkalla den minsta meningsskiljaktighet mellan socialdemokrater i något land. Men om någon socialdemokrat av *denna* anledning föreslog att kravet på republik överhuvudtaget kastades ut ur den internationella socialdemokratins program, så skulle han säkerligen betraktas som vansinnig. Man skulle säga honom: det går inte an att glömma den elementära logiska skillnaden mellan *särskilt* och *allmänt*.

Detta exempel leder oss, från en något annorlunda sida, fram till frågan om arbetarklassens *internationalistiska* fostran. Kan denna fostran – om vars nödvändighet och yttersta vikt meningsskiljaktigheter är otänkbara bland Zimmerwaldvännerna – vara *konkret lika* i stora och

förtryckande nationer och i små, förtryckta nationer, i annekterande och i annekterade nationer?

Uppenbarligen inte. Vägen till det gemensamma målet: till fullständigt likaberättigande, till det fastaste närmande och fortsatt *sammansmältning* mellan *alla* nationer, följer här uppenbarligen olika vägar i varje konkret fall, liksom exempelvis vägen till en punkt i mitten på denna sida går åt vänster från en marginal och åt höger från motsatt marginal. Om en socialdemokrat i en stor, förtryckande och annekterande nation, när han i allmänhet bekänner sig till nationernas sammansmältning, för ett enda ögonblick glömmer att "hans" Nikolaus II, "hans" Wilhelm, George, Poincaré osv *även är för en sammansmältning* med små nationer (genom annexioner) Nikolaus II för "sammansmältning" med Galizien, Wilhelm II för "sammansmältning" med Belgien osv – så blir en sådan socialdemokrat en löjlig doktrinär i teorin och en kumpan åt imperialismen i praktiken.

Tyngdpunkten i den internationalistiska fostran av arbetarna i de förtryckande länderna måste ofrånkomligen ligga på att de skall propagera och förfäkta de förtryckta ländernas frihet att avskilja sig. Utan detta finns det *inte* någon internationalism. Vi har rätt och plikt att behandla varje socialdemokrat i en förtryckande nation, som *inte* bedriver sådan propaganda, som en imperialist och som en skurk. Detta är ett obetingat krav, även om chansen att avskilja sig före införandet av socialism är möjlig och "genomförbar" endast i ett fall på tusen.

Det är vår plikt att fostra arbetarna till "likgiltighet" mot nationella skillnader. Det är obestridligt. Men inte till den likgiltighet som utmärker *annexionister*. Den som tillhör en förtryckande nation måste vara "likgiltig" för frågan om små nationer tillhör hans stat eller en *grannstat* eller sig själva, beroende på var deras sympatier ligger: utan sådan "likgiltighet" är han *inte* socialdemokrat. För att vara en internationalistisk socialdemokrat måste man *inte* bara tänka på sin egen nation utan måste ställa allas intressen, deras allmänna frihet och likaberättigande *över den*. I "teorin" är alla överens om detta, men i praktiken visas dock annexionistisk likgiltighet. Det är roten till det onda.

Omvänt måste en socialdemokrat i en liten nation lägga tyngdpunkten i sin agitation på det *andra* ordet i vår allmänna formel: "frivillig *förening*" av nationerna. Han kan utan att överträda sina förpliktelser som internationalist vara *både* för sin nations politiska oberoende och för dess anslutning till grannstaten X, Y, Z osv. Men under alla omständigheter måste han kämpa mot smånationell inskränkthet, avskildhet och isolering, för beaktande av det hela och allmänna, för att det partiellas intressen skall underordnas det allmännas intressen.

Personer, som inte satt sig in i frågan, finner det "motstridande" att förtryckande nationers socialdemokrater skall yrka på "frihet att *avskilja sig*", medan förtryckta nationers socialdemokrater skall yrka på "frihet att *före*na sig". Men den minsta eftertanke visar, att det inte finns och inte kan finnas någon annan väg till internationalism och nationernas sammansmältning, någon annan väg *från den givna* situationen till detta mål.

Och här kommer vi in på den nederländska och den polska socialdemokratins *särskilda* ställning.

8. Särskilt och allmänt i de nederländska och de polska internationalistiska socialdemokraternas ställning

Det råder inte minsta tvivel om att de nederländska och polska marxister, som är emot självbestämmandet, tillhör den internationella socialdemokratins bästa revolutionära och internationalistiska element. Hur *kan* det då komma sig, att deras teoretiska resonemang

såsom vi sett är alltigenom felaktiga? Att där inte finns ett enda riktigt allmänt resonemang, ingenting annat än imperialistisk ekonomism!

Det beror inte alls på speciellt dåliga, subjektiva egenskaper hos de nederländska och polska kamraterna utan på de särskilda objektiva förhållandena i deras länder. Båda länderna är:

1) små och hjälplösa i stormakternas nuvarande ”system”;

2) båda ligger geografiskt mellan de skarpast rivaliserande, jättestarka imperialistiska rövarena (Storbritannien och Tyskland; Tyskland och Ryssland); 3) i båda länderna lever intensivt minnena och traditionerna från de tider, då båda *själva* var ”stormakter”: Holland var en gång en stor kolonialmakt, en starkare kolonialmakt än England; Polen var en kulturellt mer högtstående och starkare stormakt än Ryssland och Preussen; 4) båda har till dags dato behållit privilegier, som består av att förtrycka andra folk: de nederländska borgarna äger Nederländska Indien, som är mycket rikt; de polska godsägarna förtrycker de ukrainska och vitryska bönderna, den polska bourgeoisin förtrycker judarna osv.

En sådan säregenhet, som består i en kombination av dessa fyra särskilda betingelser, finner man inte i Irland, Portugal (det var en gång i tiden annekterat av Spanien), Elsass, Norge, Finland, Ukraina, det lettiska och det vitryska området och många andra områden. Och just denna säregenhet bildar sakens hela kärna! När de nederländska och polska socialdemokraterna resonerar mot självbestämmande medelst *allmänna* argument dvs argument som gäller imperialism i allmänhet, socialism i allmänhet, demokrati i allmänhet, nationellt förtryck i allmänhet, så kan det sanningsenligt sägas att hos dem följer ett fel på ett annat, jagar ett fel ett annat. Men man behöver bara kasta bort detta klart felaktiga *hölje* av allmänna argument och se på sakens *kärna* med tanke på säregenheten i Nederländernas och Polens *särskilda* betingelser, så blir deras säregna ställning *begriplig* och helt legitim. Det kan sägas, utan risk för att hemfalla åt en paradox, att när de nederländska och polska marxisterna går till hårt angrepp mot självbestämmandet, så säger de inte precis det de vill säga eller annorlunda uttryckt vill de inte precis säga det som de säger.*

Vi anförde ett exempel redan i våra teser. Gorter är emot självbestämmande *för sitt* eget land, men *för* självbestämmande för Nederländska Indien, som är förtryckt av ”hans” nation. Är det förvånande, att vi anser honom vara en uppriktigare och oss mer närstående meningsfrände än personer som erkänner självbestämmande *på så sätt* – i ord och hycklande – som Kautsky gör hos tyskarna och Trotskij och Martov hos oss? Av marxismens allmänna och grundläggande principer följer obetingat plikten att kämpa för frihet att avskilja sig för de nationer, som förtrycks av ”min egen” nation men ingalunda nödvändigheten att ställa just Nederländernas oavhängighet i centrum, ett land som mest drabbas av snäv, känslolös, självisk och avtrubbande avskildhet: må hela världen stå i lågor, det rör oss inte i ryggen, ”vi” är nöjda med vårt gamla byte och den mycket rika ”resten” av det, Indien, något annat bryr ”vi” oss inte om!

Ett annat exempel. Karl Radek, en polsk socialdemokrat, som efter krigets början gjort en särskilt stor insats genom sin beslutsamma kamp för internationalism inom den tyska socialdemokratin, går i artikeln Nationernas självbestämmanderätt (Lichtstrahlen – en av den preussiska censuren förbjuden, vänsterradikal månadstidskrift, som redigeras av J Borchardt – av den 5 december 1915, tredje årgången, nr 3) till häftigt angrepp mot självbestämmandet. Han citerar för övrigt endast nederländska och polska auktoriteter till stöd för sig och

* Låt oss erinra om att alla polska socialdemokrater i sin Zimmerwalddeklaration *erkände* självbestämmandet i *allmänhet*, bara med en något annan formulering.

framhäver bland andra följande argument: självbestämmandet gynnar uppkomsten av idén, att ”det skulle vara socialdemokratins plikt att stödja varje kamp för oberoende”.

Från den *allmänna* teorin sett är detta argument direkt upprörande, ty det är klart ologiskt: för det första kan vartenda demokratiska delkrav ge upphov till missbruk, ifall delen inte underordnas helheten; det är inte vår plikt att stödja ”varje” kamp för oberoende, inte ”varje” republikansk eller antiklerikal rörelse. För det andra kan *varenda* formulering av kampen mot det nationella förtrycket lida av *samma* ”brist”. Radek själv använde i Berner Tagwacht (1915, nr 253) formeln ”mot gamla och nya annexioner”. Varje polsk nationalist kommer med rätta att av denna formel ”dra slutsatsen”: ”Polen är ett annekterat land, jag är emot annexioner, *dvs* för Polens oberoende.” Och om jag minns rätt, så uttryckte Rosa Luxemburg i en artikel 1908 uppfattningen, att det räckte med formeln ”mot det nationella förtrycket”. Men varje polsk nationalist kommer att säga – *och med full rätt* – att annexion är en av formerna för nationellt förtryck, *följaktligen* osv.

Låt oss emellertid i stället för dessa allmänna argument ta Polens *särskilda* betingelser: dess oberoende är *nu* ”ogenomförbart” utan krig eller revolutioner. Att vara för ett alleuropeiskt krig enbart för att Polen skall återupprättas innebär att vara en nationalist av värsta slag, att ställa ett litet antal polackers intressen högre än intressena hos hundratals miljoner människor, som skulle drabbas av kriget. Men just sådana är exempelvis ”fracy” (PPS-Prawica), vilka är socialister bara i ord och mot vilka de polska socialdemokraterna har tusen gånger rätt. Att ställa parollen om Polens oberoende *nu*, med det *rådande* förhållandet mellan de imperialistiska *grannmakterna*, innebär att verkligen jaga efter en utopi, att hemfalla åt snäv nationalism, att glömma förutsättningen för en alleuropeisk eller åtminstone rysk och tysk revolution. På precis samma sätt innebar parollen om koalitionsfrihet som självständig paroll i Ryssland 1908-14 att man jagade efter en utopi och objektivt hjälpte det stolypinska arbetarpartiet (nu Potresovs och Gvozdevs parti, vilket för övrigt är samma sak). Men det vore vanvett att överhuvudtaget ta bort kravet på koalitionsfrihet ur socialdemokratins program!

Nu ett tredje exempel och kanske det viktigaste. I de polska teserna (III, § 2 i slutet) invänds mot idén om en oberoende polsk buffertstat, att detta är ”en ren utopi för små, vanmäktiga grupper. Förverkligades denna idé, skulle det innebära att det skapades en liten polsk rumpstat, som skulle bli den ena eller andra stormaktsgruppens militära koloni, en lekboll för deras militära och ekonomiska intressen, ett område för utsugning genom främmande kapital, ett slagfält i kommande krig.” Allt detta är mycket riktigt när det används som argument *mot* Polens oberoende *nu*, ty även en revolution i enbart Polen skulle inte ändra någonting här och skulle dra bort de polska massornas uppmärksamhet från *huvudsaken*: sambandet mellan deras kamp och det ryska och det tyska proletariats kamp. Det är inte en paradox utan ett faktum, att det polska proletariatet som sådant nu kan hjälpa socialismens och frihetens sak, *inklusive Polens frihet*, endast genom att kämpa *tillsammans* med grannländernas proletärer, mot de *snävt polska* nationalisterna. Det är omöjligt att förneka den historiskt sett stora insats som de polska socialdemokraterna gjort i kampen mot dessa nationalister.

Men samma argument, som är riktiga med tanke på Polens *särskilda* betingelser under *innevarande* epok, är klart oriktiga i den *allmänna* form man gett dem. Så länge det finns krig, kommer Polen alltid att förbli ett slagfält i krig mellan Tyskland och Ryssland, men detta är inget argument mot större politisk frihet (och följaktligen politiskt oberoende) under mellankrigsperioder. Detsamma gäller också reflexionen om utsugning genom främmande kapital, om rollen som lekboll för främmande intressen. De polska socialdemokraterna kan inte nu ställa parollen om Polens oberoende, ty som proletära internationalister kan polackerna *ingenting* göra för detta utan att likt ”fracy” förnedra sig till att bli lakejer åt *en* av de imperialistiska monarkierna. För de ryska och tyska arbetarna är det dock *inte* likgiltigt,

om de skall vara med om en annexion av Polen (detta innebär att fostra de tyska och ryska arbetarna och bönderna till den skändligaste simpelhet och samtycke att spela rollen som andra folks bödel) eller om Polen skall bli oberoende.

Läget är otvivelaktigt mycket förvirrat, men det finns en utväg ur det, där *alla* deltagare skulle förbli internationalister: de ryska och de tyska socialdemokraterna genom att kräva ovillkorlig ”frihet att avskilja sig” för Polen; de polska socialdemokraterna genom att kämpa för enhet i den proletära kampen både i det lilla landet och de stora länderna utan att för innevarande epok och innevarande period ställa upp parollen om Polens oberoende.

9. Ett brev från Engels till Kautsky

I sin broschyr *Socialism och kolonialpolitik* (Berlin, 1907) publicerade Kautsky, som då fortfarande var marxist, ett brev från Engels till honom av den 12 september 1882, som har ett ofantligt intresse i samband med den diskuterade frågan. Här följer den viktigaste delen av detta brev:

”Enligt min uppfattning kommer alla de egentliga kolonierna, dvs de av europeisk befolkning besatta länderna – Canada, Kaplandet och Australien – att bli självständiga; däremot måste de blott behärskade, av infödda bebodda länderna – Indien, Algeriet, de nederländska, portugisiska och spanska besittningarna – för ögonblicket övertas av proletariatet och så snabbt som möjligt föras mot självständighet. Hur denna process kommer att utveckla sig är svårt att säga. Indien kommer kanske att göra revolution – det är rentav mycket troligt – och då proletariatet under sin frigörelse inte kan föra kolonialkrig, måste man låta det hela ha sin gång, varvid naturligtvis allehanda förstörelse kommer att äga rum men sådant förekommer ju i alla revolutioner. Detsamma kan också dessutom äga rum annorstädes, t ex i Algeriet och Egypten, och det skulle säkert vara det bästa *för oss*. Vi kommer att ha nog att göra här hemma. Är Europa och Nordamerika väl reorganiserade, så kommer detta att ge en så kolossal makt och ett sådant exempel, att de halvciviliserade länderna kommer att av sig själva följa i våra spår; om inte annat så kommer de ekonomiska behoven att sörja för detta. Men vilka sociala och politiska faser dessa länder sedan måste genomgå, innan även de når fram till en socialistisk organisation, därom tror jag att vi idag bara kan uppställa tämligen lösa hypoteser. Blott en sak är säker: det segerrika proletariatet *kan inte påtvinga något främmande folk något som helst lyckliggörande utan att därmed undergräva sin egen seger*. Givetvis utesluter detta ingalunda olika slags försvarskrig.”

Engels antar ingalunda, att det ”ekonomiska” av sig självt och omedelbart kommer att avlägsna alla svårigheter. En ekonomisk omvälvning kommer att stimulera *alla* folk att *följa efter* till socialismen, men samtidigt är också revolutioner – mot den socialistiska staten – och krig möjliga. Politiken kommer oundvikligen att anpassas till ekonomin men inte med en gång och lätt, inte enkelt, inte omedelbart. Som ”säker” nämner Engels endast en, obetingat internationalistisk princip, som han tillämpar på *alla* ”främmande folk”, dvs inte bara de koloniala: att påtvinga dem ett lyckliggörande skulle innebära att undergräva proletariatets seger.

Proletariatet blir inte heligt och försäkrat mot fel och svagheter enbart därför att det genomför en social revolution. Men eventuella fel (och själviska intressen – försök att sätta sig på andras rygg) kommer oundvikligen att leda det till insikt om denna sanning.

Vi alla i Zimmerwaldvänstern är övertygade om, vilket t ex också Kautsky var övertygad om före sin vändning 1914 från marxism till försvar av chauvinismen, att den socialistiska revolutionen är helt *möjlig inom den allra närmaste* framtiden, ”vilken dag som helst” som Kautsky själv en gång uttryckte sig. Nationella antipatier försvinner inte så lätt; hatet – det

helt berättigade hatet – hos en förtryckt nation mot den förtryckande *kommer att bestå* en tid; det försvinner först *sedan* socialismen segrat och *sedan* det definitivt upprättats helt demokratiska relationer mellan nationerna. Om vi vill vara trogna socialismen, måste vi redan nu föstra massorna internationalistiskt, vilket i förtryckande nationer är omöjligt utan att propagera frihet för de förtryckta nationerna att avskilja sig.

10. Det irländska upproret år 1916

Våra teser skrevs före detta uppror, vilket bör tjäna som probersten för de teoretiska åsikterna.

De åsikter, som förfäktas av motståndarna, till självbestämmande, leder till slutsatsen, att de små, av imperialismen förtryckta nationernas livsduglighet redan är uttömd, att de inte kan spela någon roll mot imperialismen, att stöd åt deras rent nationella strävanden inte leder till någonting osv. Erfarenheterna av det imperialistiska kriget 1914-16 vederlägger *de facto* sådana slutsatser.

Kriget blev en krisepok för de västeuropeiska nationerna, för hela imperialismen. Varje kris kastar bort det konventionella, spränger de yttre höljena, sopar bort det föråldrade och avslöjar de djupare liggande drivfjädrarna och krafterna. Vad har den bragt i dagen beträffande de förtryckta nationernas rörelse? I kolonierna har det förekommit en rad upprorsförsök, som de förtryckande nationerna naturligtvis på alla sätt sökt dölja genom krigscensur. Likväl är det känt, att engelsmännen brutalt kuvat ett uppror i Singapore bland sina indiska trupper, att upprorsförsök ägt rum i franska Annam (se Nasje Slovo) och i tyska Kamerun (se Juniusbroschyren), att i Europa å ena sidan Irland gjort uppror, vilket de ”frihetsälskande” engelsmännen, som inte vågat införa allmän värnplikt för irländarna, kuvade med avrättningar, och att å andra sidan den österrikiska regeringen låtit döma deputerade i den tjeckiska lantdagen till döden för ”högförräderi” och låtit arkebusera hela tjeckiska regementen för samma ”brott”.

Naturligtvis är denna uppräknning långtifrån fullständig. Den bevisar likväl, att nationella uppror i samband med imperialismens kris flammade upp *både* i kolonierna och i Europa, att nationella sympatier och antipatier har kommit till uttryck trots drakoniska hotelser och repressalier. Och detta hände långt innan imperialismens kris hade nått sin höjdpunkt: den imperialistiska bourgeoisins makt var ännu inte undergrävd (”utmattnings”-kriget kan föra därhän, men har ännu inte gjort det); de proletära rörelserna inom de imperialistiska staterna är ännu helt svaga. Vad kommer då att ske, när kriget lett till fullständig utmattning eller när bourgeoisins makt, åtminstone i en stat, har skakats under den proletära kampens slag, så som tsarismens makt år 1905?

I tidningen Berner Tagwacht, organ för zimmerwaldarna inklusive några vänsterelement, publicerades den 9 maj 1916 med anledning av det irländska upproret en med initialerna K R undertecknad artikel under rubriken Sången är över. Det irländska upproret betecknades kort och gott som en ”kupp”. ty ”den irländska frågan var en agrarfråga”, bönderna hade blivit lugnade med reformer och den nationalistiska rörelsen var nu en ”rent småborgerlig rörelse i städerna, som socialt inte hade mycket bakom sig, trots det myckna larm den åstadkom”.

Det är inte förvånande, att detta genom sin doktrinarism och pedanteri monstruösa omdöme överensstämde med ett omdöme av den ryske nationalliberalen, kadeten herr A Kulisjer (Retj 1916, nr 102, den 15 april), som också kallade upproret ”Dublinkuppen”.

Enligt ordspråket ”Inget ont som inte har något gott med sig” får man hoppas, att många kamrater, som inte har förstått, i vilket träsk de glider ut när de förnekar ”självbestämmandet” och intar en ringaktande hållning till de små nationernas nationella rörelser, nu skall få upp

ögonen under intrycket av detta ”tillfälliga” sammanfallande av omdömen, fällda av en representant för den imperialistiska bourgeoisin och av en socialdemokrat!!

Om en ”kupp” i ordets vetenskapliga mening kan man tala endast när ett upprorsförsök inte avslöjat något annat än en liten krets sammansvurna eller stupida fanatiker, inte framkallat några sympatier bland massorna. Den irländska nationella rörelsen, som har århundraden bakom sig och som genomgått olika etapper och kombinationer av klassintressen, har bland annat kommit till uttryck i en irländsk nationell masskongress i Amerika (Vorwärts, den 20 mars 1916), vilken uttalade sig för Irlands oavhängighet, samt i gatustrider, vari en del av städernas småbourgeoisi *och en del av arbetarna* efter långvarig massagitation, demonstrationer, tidningsförbud osv deltagit. Den som kallar ett *sådant* uppror för kupp är antingen den värsta reaktionär eller en doktrinär, som är hopplöst oförmögen att föreställa sig den sociala revolutionen som en levande företeelse.

Ty att tro, att en social revolution är *tänkbar* utan att de små nationerna i kolonierna och Europa gör uppror, utan att det kommer till revolutionära utbrott bland en del av småbourgeoisin *med alla dess fördomar*, utan att de icke medvetna proletära och halvproletära massorna kommer i rörelse mot godsägarnas och kyrkans ok, mot det monarkiska och nationella förtrycket osv – det innebär att *förneka den sociala revolutionen*. På ett ställe skall det således ställas upp en här och sägas ”Vi är för socialismen”, och på ett annat ställe en annan och sägas ”Vi är för imperialismen”, och detta skall bli en social revolution! Endast de som har en löjligt pedantisk ståndpunkt kunde tänka sig att kalla det irländska upproret för en ”kupp”.

Den, som väntar en ”ren” social revolution, kommer *aldrig* att uppleva den. Han är en revolutionär i ord, som inte förstår den verkliga revolutionen.

Den ryska revolutionen 1905 var en borgerligt demokratisk revolution. Den bestod av en rad strider, vilka utkämpades av *alla* missnöjda klasser, grupper och element bland befolkningen. Bland dem fanns det massor med de grövsta fördomar, de oklaraste och mest fantastiska kampmål, det fanns små grupper som tog emot pengar från Japan, det fanns spekulanter och äventyrare osv. *Objektivt* undergrävde massrörelsen tsarismen och banade väg för demokrati; därför leddes den av de medvetna arbetarna.

Den socialistiska revolutionen i Europa *kan inte* vara någonting annat än ett utbrott av alla och alla slags förtrycktas och missnöjdas masskamp. Delar av småbourgeoisin och av de efterblivna arbetarna kommer oundvikligen att delta i den – utan ett sådant deltagande är *ingen masskamp* möjlig, *ingen* revolution möjlig – och lika oundvikligt kommer de att föra med sig sina fördomar, sina reaktionära fantasier, sina svagheter och fel in i rörelsen. Men *objektivt* kommer de att angripa *kapitalet*, och revolutionens medvetna förtrupp, det avancerade proletariatet, kommer genom att uttrycka denna skiftande och olikartade, brokiga och till det yttre splittrade masskamps objektiva sanning att kunna förena och leda denna masskamp, erövra makten, sätta sig i besittning av bankerna, expropriera de av alla (fast av olika anledningar!) hatade trusterna och genomföra andra diktatoriska åtgärder, som resulterar i bourgeoisins störtande och seger för socialismen, som dock långt ifrån med en gång kommer att ”rensa sig” från allt småborgerligt slagg.

Socialdemokratin, läser vi i de polska teserna (I, 4), ”måste utnyttja den unga koloniala bourgeoisins mot den europeiska imperialismen riktade kamp *för att skärpa den revolutionära krisen i Europa*”. (Kursiv av författarna.)

Är det inte klart, att det minst av allt är tillåtligt att i *detta* avseende ställa Europa i motsats till kolonierna? De förtryckta nationernas kamp *i Europa*, vilken kan utvecklas till uppror och

gatustrider, till nedbrytande av härens järndisciplin och till belägringstillstånd, skulle ”skärpa den revolutionära krisen i Europa” ojämeförligt mycket mera än ett avsevärt större uppror i en avlägsen koloni. Ett slag av samma styrka som det, som tillfogades den engelska imperialistiska bourgeoisins makt genom upproret på Irland, har hundra gånger större politisk betydelse än ett likadant slag i Asien eller i Afrika.

För kort tid sedan meddelade den franska chauvinistiska pressen, att nummer 80 av den illegala tidskriften *Det fria Belgien* hade utkommit i Belgien. Den chauvinistiska pressen i Frankrike ljuger naturligtvis mycket ofta, men detta meddelande ser ut att vara sant. Samtidigt som den chauvinistiska och kautskyanska tyska socialdemokratin under två krigsår inte förmått skapa sig en fri press, utan ödmjukt bär krigscensurernas ok (endast de vänsterradikala elementen har till sin heder gett ut ocensurerade broschyrer och proklamationer), besvarar en förtryckt, kulturellt högtstående nation det militära förtryckets exempellösa grymhet med att skapa ett organ för revolutionär protest! Historiens dialektik är sådan, att de små nationerna, vilka är maktlösa som *självständiga* faktorer i kampen mot imperialismen, spelar rollen som ett av de jäsningsämnen, en av de baciller, som bidrar till att en *verklig* antiimperialistisk kraft framträder på scenen, nämligen det socialistiska proletariatet.

Generalstaberna bemödar sig i det nuvarande kriget ivrigt om att utnyttja varje nationell och revolutionär rörelse i sina motståndares läger, tyskarna – det irländska upproret, fransmännen – den tjeckiska rörelsen osv. Ur sin synpunkt handlar de alldeles riktigt. Man kan inte inta en seriös hållning till ett allvarligt krig utan att utnyttja motståndarens obetydligaste svagheter, utan att gripa varje tillfälle, så mycket mera som det är omöjligt att på förhand veta just i vilket ögonblick och med vilken styrka den ena eller andra krutdurken kommer att ”explodera” här eller där. Vi vore mycket dåliga revolutionärer, om vi inte förstod att i proletariats stora befrielsekrig för socialism utnyttja *varje* folkrorelse mot imperialismens *enskilda* eländen för att skärpa och utvidga krisen. Om vi å ena sidan började förklara och på tusentals sätt upprepa, att vi är ”emot” allt nationellt förtryck, men å andra sidan började framställa ett hjältemodigt uppror mot förtryckare av några klassers rörligaste och intelligentaste del inom en förtryckt nation som en ”kupp”, så skulle vi sjunka till en lika stupid nivå som kautskyanerna.

Det är irländarnas olycka att de reste sig vid en olämplig tidpunkt – när proletariats europeiska uppror ännu inte nått sin mognad. Kapitalismen är inte så harmoniskt inrättad, att de olika upprorshärdarna av sig själva, utan misslyckanden eller nederlag kommer att flyta samman. Tvärtom, just den omständigheten att upproren bryter ut på olika tid och på olika platser samt att de till sin art är olika är en borgen för den allmänna rörelsens omfång och djup; endast i sådana revolutionära rörelser, som bryter ut vid en olämplig tidpunkt, som är isolerade, splittrade och därför misslyckade, kommer massorna att tillägna sig erfarenheter och lärdomar, samla krafter, lära känna sina verkliga ledare, de socialistiska proletärerna, och därigenom förbereda den allmänna anstormningen, liksom enskilda strejker, lokala och nationella demonstrationer, myterier i armén, bondeoroligheter osv förberedde den allmänna anstormningen år 1905.

11. Avslutning

Trots vad de polska socialdemokraterna oriktigt påstått, har kravet på nationernas självbestämmande spelat en inte mindre roll i vår partiagitation än t ex folkbeväpningen, kyrkans skiljande från staten, folkvalet av ämbetsmän och andra punkter, som kalkborgarna betecknat som ”utopiska”. I stället har förstärkningen av de nationella rörelserna efter 1905 naturligtvis gjort vår agitation starkare: detta visar en rad artiklar 191213 och vårt partis

resolution 1913, som gav en exakt och antikautskyansk (dvs den tolererar inte rent verbalt ”erkännande”) definition av sakens kärna.

Redan den gången avslöjades ett faktum, som man inte får förbigå: opportunisterna av olika nationer – ukrainaren Jurkevitch, bundisten Libman, Semkovskij, den ryske lakejen till Potresov & Co – gick in *för* Rosa Luxemburgs argument *mot* självbestämmandet! Det som hos den polska socialdemokraten endast var en oriktig teoretisk sammanfattning av rörelsens *särskilda* betingelser i Polen, visade sig omedelbart i praktiken, i en vidare ram, i en stor och inte i en liten stat, i internationell och inte i snävt polsk måttstock, *objektivt* vara ett opportunistiskt stöd åt den storryska imperialismen. Historien om det politiska tänkandets *riktningar* (till skillnad från individernas åsikter) har bekräftat riktigheten i vårt program.

Och nu går öppna socialimperialister som Lensch direkt emot både självbestämmandet och förkastandet av annexioner. Kautskyerna däremot erkänner hycklande självbestämmandet, här i Ryssland följer Trotskij och Martov samma väg. I ord är *båda*, liksom Kautsky, för självbestämmandet. Men i handling? Hos Trotskij – ta hans artikel Nation och ekonomi i Nasje Slovo – finner vi hans vanliga eklekticism: å ena sidan förenar ekonomin nationerna, å den andra skiljer det nationella förtrycket dem åt. Slutsatsen? Slutsatsen är den, att det härskande hyckleriet förblir oavslöjat, att agitationen är livlös och inte berör det som är viktigast, fundamentalt, väsentligt och nära förknippat med praktiken: inställningen till en nation som förtrycks av den ”egna” nationen. Martov och de andra utlandssekreterarna har helt enkelt föredragit att glömma – en fördelaktig glömska! – den kamp deras kollega och medsekreterare Semkovskij för mot självbestämmandet. I gvozdevtsernas legala press (Nasj Golos) gick Martov in *för* självbestämmandet och bevisade den obestridliga sanningen, att detta i ett imperialistiskt krig *ännu* inte förpliktar till deltagande osv men förbigick det viktigaste – han förbigår det också i den illegala, fria pressen! –, nämligen att Ryssland *också i fredstid* slog världsrekord i nationsförtryck på basis av en exempellöst brutal, medeltida, ekonomiskt efterbliven och militärt byråkratisk imperialism. En rysk socialdemokrat, som ”erkänner” nationernas självbestämmande på ungefär samma sätt som det erkänns av herrarna Plechanov, Potresov & Co, dvs utan att kämpa för de av tsarismen förtryckta nationernas frihet att avskilja sig, är *i verkligheten* imperialist och tsarismens lakej.

Vilka Trotskijs och Martovs subjektiva ”ädla” avsikter än må vara, stöder de objektivt den ryska socialimperialismen genom sin eftergivenhet. Den imperialistiska epoken har gjort alla ”stora” makter till förtryckare av en rad nationer, och imperialismens utveckling kommer ofrånkomligen att leda till en klarare åtskillnad mellan strömningarna i denna fråga också inom den internationella socialdemokratin.

Skrivet i juli 1916

Publicerat i oktober 1916 i *Sbornik Sotsial-Demokrata* nr 1

V I Lenin, *Samlade skrifter*, 5:e ry uppl, b 30, s 17–58